

ΑΠΟ ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΣΚΛΑΒΙΑΣ

Ο ΑΛΗ ΠΑΣΣΑΣ ΚΑΙ Η ΜΑΓΕΙΑ

Ο αιμοβέρες τύραννος και η όργη του Ούρανο. Το μυστηριώδες μαντείο. Το δαχτυλίδι του Δερβίση. Τι θα πη να ξερην κανείς τ' Αρβανίτικα! Η φιλοσοφική λίθος και ο καθηγητής Ψαλλιάς. Όπου μετακαλείται ειδικές μάγες! Το όνειρο των Άλχημιστών και του Άλη Πασσά. Τα όργια του παλατιού των Λιβαρτιστών. Και στο τέλος η κρεμάλα. Μία περίεργη πρόταση στην Έθνοσυνέλευσι του Άργους.

Θα φανή ίσως παράδοξο ότι η ψυχή του Άλη Πασσά, του φοβερού τυράννου της Ήπειρου, παρ' όλη τη σκληρότητα και κακοσύνη της, ήταν μουσικοπαθής. Ο αιμοβόρος σατράπης, που πέρασε όλη τη νεότερη του ληστεία στο κλαρί και κατόπιν ενυδράνησε τους Ήπειρωτικούς πληθυσμούς 32 δόκιμα χρόνια, είχε οτιδήποτε που ένοιωθε παιδικούς φόβους μπροστά στις μυστηριώδεις εκπλήξεις της φύσεως και προ πάντων υφιστάται στο μυστήριο του θανάτου. Αιτός που δέ λογάριζε καθόλου την αξία της ανθρώπινης ζωής, έτρεμε να μη χόρη τη δική του. Αν και έπιστευε ότι θα ζήσει 150 χρόνια, τον έπιανε υπερβολικός φόβος άμα άκουγε τον ουρανό να βροντίζει και ν' άστράφτει. Ήταν φοβηρό προλήπτικός και δεισιδαιμών. Έκτεινο όμως που του προξενούσε μεγάλον τρόμο, ήταν η πανούκλα. Και με την παραμικρή ύποψια ότι φάνηκε πανούκλα στα Γιάννενα, παράδινε δόξαξο τον έαυτό του στα χέρια των χριστιανών γιατρών και των Εθρώποιων, άκουα και των κομπογιαννικών, όχι όμως των Μουσουλμάνων και των Ιουδαίων στους όποιους δεν είχε καμιά έμπιστοσύνη. Έγκατέλειπε γρήγορα τα Γιάννενα και κατέφευγε στην Πρέβεζα, περικλωμένος από πέντε ή έξι γιατρούς και οικοκλαίοντας :

— Σώστε με, μαρέ γιατροί, σώστε με!...
Ένας από τους καλλίτερος βιογράφους του Άλη, δ' Ιμπραήμ Μαντζούρη (Γάλλος έξωτικός, άλλοτε αξιωματικός των Οθωμανών, όσασοθείς τη θρησκεία του Μωάμεθ), διηγείται το έξις περιεργό : « Είχε ο Άλη μουσικό δωμάτιο του Σεργίου του Ένα όισου, τοποθετημένον όριζοντίως, επί του όποιου ήταν χαραγμένα καβαλιότικα σμεία — Της μεγάλης Αραβικής μαγείας — όπως έλεγε. Ένας χρυσός δείκτης στο κέντρο έστρέφετο γύρω από τα μυρικά σμεία. Για όποιαδήποτε υπόθεσι, άκουα και την πιο άσμαντη, ο Άλης έπήγαινε και σύμβουλο τον μαντείο του όουτου, γυρίζοντας το δείκτη γύρω από τα μυρικά σύμβολα και μουσημιζοντας λέξεις και φράσεις μαγικές. Αναλόγως δέ των κινήσεων που έκανε ο δείκτης και των σμείων στα όποια στεκότανε, εκανόνιζε ο Άλης τις υπόθεσεις του — συνήθως ύποθεσεις ζωής ή θανάτου των ύπκων του. Δεν είδα ποτέ τον Άλη να καταγίνεται με το μαντείο του, γιατί πάντοτε έμενε στο παράμερο δωμάτιο μόνος, αλλά είδα τη μαγική αυτή μηχανή, η όποια έφαγε πολλούς ανθρώπους... »

Άλλο χαρακτηριστικό της δεισιδαιμονίας του ήταν η τρυφή πού του είχε ο Άλη δαχτυλίδι που το νόμιζε φυλαχτό με άκαταμάχητη δύναμη. Η πέτρα του φυλαχτού όούτου, οσασομένη στα δύο, ήταν κλεισμένη μέσα σε όσπεμένο περίβλημα, όσπεμένα δέ ήταν και η σφενδόνη του δαχτυλιδίου. Η ιστορία του φυλαχτού όούτου εινε άρκετα περίεργη. Όταν ο Άλης ήταν φτωχός και όσμος βροκόδ, σε ηλικία 15 χρονών, ένας δερβίσης από το Μαρόκο ήρθε στο σπίτι της μητέρας του γυροβότας φιλοξενία. Στους Μουσουλμάνους η φιλοξενία επιβάλλεται από τη θρησκεία, άλλ' η Χάμικ, η μητέρα του Άλη, ένεκα της φτώχειας της ληπότανε που δεν μπορούσε να περιποιηθί καλά το μουσαφίρη της — για τον όποιον ένδιουζε ότι δεν ξέρει την Άλβανική γλώσσα. Ο Άλης άπεφάσισε τότε να πουλήση το καλλίτερο όουχο του — ένα «καρνάν» — για να μπορούσε να προμθευθόν τα μέσα της καλής συντηρήσεως του ξένου που είχε στελείει το Άλλάχ στο σπίτι τους. Σε λίγον καιρό, ο Δερβίσης άρρώστος βραδεί και ο Άλης άναγκάστηκε να πουλήση διαδοχικώς τα περισσότερα πράγματα του σπιτιού...
Τέλος, όταν ο Δερβίσης έγεινε καλά και έτοιμάσθηκε να φύγη, ώσολόγησε στον Άλη ότι ένγώριζε τ' Αρβανίτικα και άντελήφθη όλες τις όσεις που είχε κάνει γι' αυτόν για να τον άνταμείψη δέ του έπρόσφερε το περίεργο όουσο δαχτυλίδι, με τη θερμή όσφασι να μη το βγάλη ποτέ από το χέρι του : — Αυτό το δαχτυλίδι θα σε κάνει μεγάλον πασοά ! » του ειπε. Και από τη στιγμή εκείνη δεν το άπεχωρίσθη ποτέ ο Άλης. Μόνον που όταν έγεινε ληστής και έκοβε κεφάλια και δαχτυλα, έπαυσε το δαχτυλίδι των όυμάτων του και στέλιζε τα δικά του χέρια. Ο Γάλλος πρόξενος Πανιεβίλ γράφει : « Εινε περίεργο να ιδή κανείς τα δαχτυλα των χεριών του Άλη : Μόνον οι άρμοί τους δεν έχουν δαχτυλίδια ! »

Ο Άλης με την έλλίδα ότι θα παρετεινετο η ζωή του ως τα 150 χρόνια, έκολακεύετο να πιστεύει ότι θα γίνει κύριος της νήσου... Κερκύρας! Και τις δύο αυτές ιδέες του τις είχε έμπνεύσει ένας Πέρος Δερβίσης, το όόγματος των Σχιτών, όνόματι Σέχ Άλης. Ο « άγιος αυτός άνθρωπος » ήταν παμπόνηρος και είχε βρεί το σφουγγά του Άλη Πασσά, κολακεύοντας όλες τις άδυναμίες του, και γι' άνταμοιβή τρώγοντας από πλούσιο τραπέζι του και κρηφολογηνώντας με μερικές από τις 300 γουαίκες του χαρεμιού του. Τέλος ο Δερβίσης έκοσσε από την πολυφαγία, πράγμα που έλύπησε πολύ τον Άλη Πασσά, ο όποιος του έχευσε μεγαλοπρεπή τόφο έπισταχίας μάλιστα άυτοπροόπως στην κατασκευή του.

Τόν είδα πολλές φορές — λέγει ο Μαντζούρη — έριππον στη μέση των έργων του, καθημερινώς να βρίζεται στο μέρος όουτο και μετά το τέλος της εργασίας να καταβείνη από τάλογο, να γονατίρη και να προσεύχεται. Διέταζε να καιρη διαρκώς μια μεγάλη καντήλα στο μνημείο του Δερβίση και ένας χότζας ν' στέκη πάντα εκεί και να δέεται για την ψυχή του.

Άλλ' η δεισιδαιμονίας του τυράννου δεν περιωρίζοντο μόνο ο' αυτά. Έπίστευε στην ένέργεια των μαγικών όρβων, των άποκρυσφών φαρμάκων, των μαγικών βελονών και διάφορων άλλων άγρυπτικών μέσων για να άνακαλύψη μεταλλεία χρυσού και άργύρου. Του έχρειζόντο χρήματα ν' άγοράση από τους Άγγλους την Κέρκυρα (όπως είχε άγοράση την Πάργα), ν' άγορήση τη Λευκάδα, τους Παξούς, να δημοσηγήση στολό και τ'ς Άλλάχ, να κατακτήση τον κόσμο! Η όόξα του σωχρόδου του Νοπολόεντος δεν τον όφανε να κοιμηθί! Χρονόφι, λοιπόν! Και διαρκώς καλούσε από την Ιταλία όθεν μεταλλειολόγους,

Ο περιφημος δήμιος του Άλη Πασσά, Σελήμ Τσίμης.

πράγματι όμως τρυδιώχτες... Ο Άλης είχε άποφάσει κάποτε να γίνεται λόγος περί της « φιλολοσοφικής λίθου ». Έκάλεσε λοιπόν τον σοφόν Έλληνα διδάσκαλαν Ψαλλιάδαν και τον έρώτησε : — Τι εινε όουτο, όρε μπύρο μου ; Ο Ψαλλιάς έδωσε ένα πρόχειρο μαθηματικό μεσαιωνικής Άλχημείας στέν κύριο και έννοσιαστέ των ήμερών του. Του ειπε ότι η φιλοσοφική λίθος ένπρηζε το όνειρο των άλχημιστών σε διάφορες εποχές και με διάφορα όνόματα : Την ώνόμαζαν : « λίθον των σοφών », « έρσθρόν λέοντα », « μέγα έλιξίριον », « έρσθρόν βήμμα », « πανάκειαν της ζωής » κλπ. κλπ. Του ειπε ότι κατά την ιδέα των άλχημιστών έχει την ιδιότητα να μεταβάλλη τ' άγενή μέταλλα σε χρυσόφι, π. χ. το χαλκό ή το σίδηρο. Άκόμη ότι έχει την ιδιότητα να παρατείρη τη ζωή του ανθρώπου και μάλιστα να τον ξανακάνη νέο.

— Τι λές, όρε μπύρο μ' Ψαλλιάδα ;! ειπε έμβρόντος ο Άλης. Που θα πη δηλαδή πώς έγω τώρα, ο γέρος, μπορώ να ξαναγείνω είκοσι χρονών και να ζήσω άλλα πενήνα χρόνια ;
— Και πενήνα και εκατό και διακόσια, φτάνει να βρούμε το μαγικό λιθάρι, άπάντησε ο δάσκαλος, όπιαδη να το φτιάσομε με την Άλχημεία.

— Εδώ! βδί! λοιπόν άμέσως να το φτιάσης έλόγου σου, μπύρο μου, που εισαι σοφό άνθρωπο και τα ξέρεις όλα!
— Χμ, ξέρω βέβαια κι' έγω μερικά πράγματα, άπάντησε ο φφίνιμος Ψαλλιάς, άμυ αυτό δεν το ξέρω. Πρέπει να φέρη άνθρωπο από την Εύρώπη.

Και άφού έκανε το σχετικό τεμενά ο Ήπειρώτης διδάσκαλος, έφυγε από το Σεράν. Από τη στιγμή όμως εκείνη ο φιλόδοξος τυράννος δέ μπορούσε να ησυχάση. Στα 1816 μαθαίνει ότι στη Θεσσαλονίκη ζη ένας παντοδύναμος μάγος, όνομαζόμενος Σέργιος. Στέλνει άμέσως μανταφορούς να τον ρωτήσουν αν μπορεί να του κατασκευάση τη φιλοσοφική λίθο. Ο Σέργιος τρέχει άμέσως στα Γιάννενα, παρουσιάζεται στον Άλη και του ύπόσχεται να πραγματοποιήση τη μεγάλη του έπιθύμια, άρκει να του παραχωρήση τα μέσα.

Άλλ' άς άφήσομε να διηγηθί τα παρακάτω ο περιηγητής Χάλλαν : « Ο άγρύπης Σέργιος έγκατατέθη ο' ένα ιδιαίτερο διαβήριομα του παλατιού των Λιβαρτιστών, κυριολεκτικώς ως δεισιδαιμόνης. Δεν είχε την έλευθερία να βγαίρη ή να συνηκωνή με κανένα Ι... Του έδιναν, ότι ζήτουμε. Ο Άλης του έφερε από την Ιταλία και τη Γερμανία όλα τ' άντικείμενα, φάρμακα,

οόοτες κλπ. πού ζητούσε ο μάγος και άλχημιστής... Τέλος έζήτησε ν' άναμίξη αίμα εφίβρων και παρθένων και «φροδεύματα τούτων». 'Η διαταγή του έξετελέσθη άμέσως. Σέ ιδιαίτερα δωμάτια εκλείσθηκαν άγόρια και κορίτσια. 'Ο άγύρτης ώργισσε. Πλήν τών άλλων άνάγκαζε τά θύματά του νά τρέφονται με ιδιαίτερη τροφή, σέ ώριμες ώρες και δόσεις, ώστε πολλά άπ' αυτά άρρώσθησαν βαρείη και πέθαναν... 'Επειτα, γιά νά πάρη αίμα έφλεβοτόμους διαφόρους νύκτες, τής ιδιαίτερης ύπηρεσίας του 'Αλή. 'Όταν όμως έζήτησε ο άλχημιστής τριχες κεφαλής γιά τά μαζούνια του παρσοϊδόθηκε μιά δυσκολία. 'Υπήρχε τότε μιά συνήθεια νά κορρεύουν τά κεφάλια τους οί άντρες σύβριζα, άφηνοντες στήν κορφή μιά μικρή πλεξίδα. 'Αλλά δ' έργιως ήθελε τριχες πολλές, ποσόν! Και δ' Αλής διάταξε τότε τους στρατιώτες του νά διατηρούν τήν κόμη δλόκληρη, τούτο όμως παρά λίγο νά προκαλέση επανάστασι. Οί Γκέγκηδες ένόμισαν ότι δ' Αλή Πασσάς ήθελε νά τους άναγκάση νά φορέσουνε εύρωπαϊκά καλύμματα!...

«'Οπωσδήποτε, με πολλή δυσκολία έπρομήθευσαν στήν άλχημιστή και τίς τριχες πού ήθελε μέσα σέ μερικά τσουβάλια και με τó ύλικό τούτο εξακολούθησε νά εργάζεται μέχρι τού 1818. Τέλος δ' Αλής, μη βλέποντας αποτέλεσμα και χόσας τήν ύπομότη του - ίσως δέ και έννοήσας ότι έπρόκειτο περί άγιορείας - διάταξε νά... κρεμάσουν τó Σέγγιο στήν μεγάλη πλάτανο τής πλατείας. 'Ο άθλιος έκλαιγε και δάδυετο, άλλά δέν τήν έγλύτωσε. Τό πώμα του έμεινε 24 ώρες κρεμασμένο, με μιά μεγάλη πινακίδα στό στήθος πού έγραφε τήν αίτία τής καταδίκης του».

«'Ο Άριστ. Βαλαωρίτης, σέ μιά μελέτη του, δημοσιευμένη στήν «Εικονογραφική Έστία», αποδίδει τόν απαγχονισμό τού Σέγγιου σιό δτι τó πρῶμα διεφημίσθη από μιά Εύρωπαϊκή έφημερίδα, τó «Λόγιο Έρμη», πού έβγαίνει στό Παρίσι σέ 'Ελληνική γλώσσα. 'Αμα τó έυαθε δ' Αλής φοβήθηκε μήπως οί Φυλάχοι τόν πάρουν γιά ζαναμαραμένο και επειδή δέ μπορούσε νά ύποψέη τίς κοροϊδίες, έΐωσε τέλος στήν ύπόθεσι τής φιλοσοφικής λίθου, παραδώς τόν Σέγγιο στό δήμο Σελήν Τούμη γιά νά τόν κρεμάση».

Και γιά νά τελειώσουμε με τά φιλοσοφικά λίθα, σημειώνουμε ότι στό καιρό τού 'Ερρίκου ΣΤ' τής Αγγλίας, οί άλχημιστάι είχαν πείσει τόν κόσμο ότι εύρηκαν τόν τεχνητό χρυσό και έγένισαν τήν άγορά με ψεύτικες λίγες. 'Αργότερα όμως άνεκαλύθη ότι τά δήθεν χρυσά νομίσματα ήταν από άμύλαμα χαλκού και ή γοητεία διαλύθηκε.

Στήν 'Εθνοσυνέλευσι τού 'Αργους, ένώ ένίγνετο λόγος γιά τήν έκίρη οικονομική κατάσταση τής Ελλάδος, οπκώθηκε έξαφνα ένας βουλευτής και μετά πάσης σοβαρότητας ύπέβαλε πρότασι «περί εκτελέσεως άλχημικών έρευνών προς ανακάλυψη τής φιλοσοφικής λίθου». 'Η πρότασις έσυζητήθη τρείς ώρες και έπειτα άπερρίφθη μετ' έπαίνων.

Ίστοριοδίψης

ΖΕΣΤΑ-ΖΕΣΤΑ ΚΑΙ ΚΡΥΑ-ΚΡΥΑ

«Ένας γλυκανάλατος πού είχε βάλε στό μάτι μιά χαριτωμένη κοπελίτσα και τήν κυνηγούσε ύπομονετικώτα πολλούς μήνες κατορθώνων τέλος πάντων και τήν πλησιάζει στήν όδον Σταδίου :
 - Δεσποινίς περιμένο τόσους μήνες ένα φίλάκι!
 - Εύχαριστάς, κύριε, αλλά επειδή δέν έχω άπάνω μου θά σάς στείλω ένα αύριο με τή γιγαί μου».

Σέ μιά έξοχική μπουραζία τήν στιγμήν τής πληρωμής.
 - Μωρέ τούτοι, μάτια μου, είναι λήσταρχοι.
 - 'Όχι. Μ π υ ρ α τ α ί...

Δυό μεθυσμένοι περνούν στάς 3 από τά μεσάνυχτα μπροστά από κάποιο καφέ σαντάν τής όδοϋ 'Αθηνών άπ' όπου άκούγονται στριγγιλιές σέ άκατάληπτη γλώσσα.
 - 'Ιταλίδες θά εινε.
 - 'Όχι Ούγγγαριδες.
 - Κοι πού τό κατάλαβες ;
 - Δέν άκούς, εύλογημένο πώς ού γ γ α ρ ί ζ ο υ ν .

Συζητούν γιά τούς τελευταίους σεισμούς. 'Η κυρία Παρθενόπη «σοβατισμένη» δρόντως προβαίνει σέ δηλώσεις.
 - Δέν μπορείτε νά φαντασθήτε πώς τρέμω τούς σεισμούς.
 Και ή καλή φίλη τής φαρμακωμένης γιά κουτσομπολιό σύβει στό παινύνο γεροντοπαλλήκαρο :
 - «'Εχει δικηο ή Παρθενόπη. 'Ο σεισμός καταστρέφει τούς σοβάδες».

Προσευχή σοφοϋ :
 - Θεέ μου δώσε νά μη παντρευτώ ποτέ, κι' άν παντρευτώ νά μη με άπατάει ή γυναίκα μου, κι' άν με άπατάει νά μήν τό μάθω, κι' άν τό μάθω νά μη με μέλλει».

ΞΕΝΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

ΜΑΗΣ

Του Καρέλου Ντιντιέ

'Ο Μάης στεφάνια πράσινα φουρώντας στά μαλλιά του, λησμονημένος στου άκαλού ζεφύρου τήν άγκάλη, δάση άνθηρά σκεπάζοντας με τ' άλαφρά φτερά του στόν κόσμο πού ξανάνωσος τάζει χαρά μεγάλη.

Μά από τά δάση πούγειραν τήν κόμη τους σκυμμένα στους κάμπους ήνοχα δ βορριάς γλυτοράει, δειλός άκόμα, τή φορεσιά πού ντύθηκαν τζι δέντρα τ' άνθισμένα ν' άσπρίση ξεφυλλίζοντας τό χορταρένιο στρώμα.

Στήν άνοιξη τής νεότητός μας μακρυνά ή ψυχή μας βλέπει εύτυχισμένη τή ζωή μπροστά ή και προσβάλλει κι' άποκοιμάται στής γλυκειάς άπαντοχής τή σκέπη σάν πεταλούδα στών άνθων τή μυρωμένη άγκάλη.

Θωρεί με βλέμμα χαρωπό και ξεγασμένο πέρα τήν 'Ηδοή, τόν 'Ερωτα και τή Χαρά, μιά ώμίμενα! Πέφτουν οί άνθοι τής ψεύτικης 'Ελπίδας κάθε μέρα στό φρίσσημα τ'ης άπονης άλήθειας μαραμένα...

ΣΕ ΛΕΥΚΩΜΑ

Του Λαμαρτίνου

Μοβια γλυκειά, τού 'Οράτιου κοραός αγαπημένο, πού τό ποιήρι τής χαράς κρατάς στά δάχτυλά σου πόση στ' άγνό σου μέτωπο χάρη έχει τό μεθύσι! Τό κλήμα τής παρζίας μας στά ξεπλεκα μαλλιά σου με τών Λατινών τή λαμπρή δάφνη εινε άδερφομένο.

'Ο στίχος μου ο θακρύβρεχτος με τούς θλιφτούς σκοπούς του κι' ο πόνοσ μου ίσως έξαφνα θολώσουν τή μορφή σου, μά τραγουδώντας τίς χαρές ο 'Οράτιος - θυμύσος - από τό θάνατο έπαιρνε συχνά τούς στοχασμούς του σάν άφινε νά βγαίνουσε μικρά άπ' τήν παγωμένη τή λύρα του άναστεγαμένο, μεγάλοι και θλιμμένοι.

Πολλές φορές τό χέρι του πού φτέρωναν τά νιάτα στεφάνωνε τού ποιηριοϋ τó χείλη τού γιομάτου με φύλλα πένθιμα κοσού μαζί με μυρουδάτα τριαντάφυλλα πού πέθαιναν χλωμά στά δάχτυλά του.

ΓΥΡΙΣΜΟΣ

Του Β. Σόγκω

Κάμπε γιομάτε από τίς άρμονίες μου, ποτάμι πού τά δάκρια μου έχει πέρα θολώσαν τά νερά σου, ώραια λειβάδια μου, πούλα πού τραγουδούσατε δλη μέρα!
 'Αγέρι τήν άνάσα της πού εύάδιαζες,

στού δάσος τά λουκωμένα μονοπάτια πού μ' έσερνε απαλώτατο τó χέρι της ζανα νηριό θολά έχοντας τά μάτια!
 'Επέρσας ο καιρός έκείσ! Τά μάτια μου πού σάς θυμοθναι άκόμα δακρυομένα

στά μέρη αυτά πού ή χάρη τά στεφάνωνε άνόφ'λα ζητούν τά παρσμένα!
 'Ωστόσο εινε ο ουρανός άκόμα έξοτερος κι' άκόμα πειό ώμορφότερη εινε ή πλάση!
 'Αχ, τό καταλαβαίνω δέν άγάθησα εσάς, μά αυτή γιά πάντα πάντα πούχω χλασι!

Μεταφράσεις Γ. Κοτζίούλα

